కళ్ళజోడు

మార్తాండ బింబం నిప్పులు చెరుగుతున్నది. అసలు సూర్యబింబం ఉదయించడమే కోట్లాది పదునైన కత్తులు తిప్పుతూ ఉదయిస్తున్నది. ఇక పొద్దెక్కేకొద్దీ మరింత ప్రతాపం చూపుతూ రెచ్చిపోతూ అగ్ని చక్రాలు తిప్పుతూ నిప్పులు కక్కుతూ ఉంటుంది.

ఎండ...ఎండ... ఒకటే ఎండ... ఆకాశంలో సజలమైన మబ్బుముక్క కూడా లేదు.

చుట్టూ కనుచూపుమేర ఎటు చూసినా బీటలు వారిన భూమి... భూమాత ఒళ్ళంతా కళ్ళు చేసుకొని మబ్బులకోసం ఆకాశం వంక దీనంగా చూస్తున్నట్టుంటుంది... సుళ్ళు తిరుగుతూ ఎర్రని బొమ్మలు లేపుతూ వేడిగాలి...

మాచమ్మ కర్ర కొట్టుకుంటూ నడుస్తున్నదల్లా ఆగి కాంతి లేని తన గాజు కళ్ళకు చెయ్యి అడ్డం పెట్టుకుని చూసింది. కాలిబాట పక్కగా ఉన్నది బ్రహ్మజెముడు పొద. అందులో యెక్కడో దాక్కుని వుండి కూస్తున్న దొక బల్లి పక్షి... దాని గొంతయితే వినిపిస్తున్నది గాని అదెక్కడున్నదో మాచమ్మకు కనిపించలేదు. దాన్ని చూద్దామని ఆ ముసలిదాని తాపత్రయం... కాని, కళ్లు చిలికించుకుని చూసినా అది ఆమెకు కనిపించనే లేదు.

క్రింద కాళ్ళు మాడిపోతున్నాయి. త్వరత్వరగా నడుచుకుంటూపోయి కొద్ది గజాల దూరంలో ఉన్న, యెక్కువ కొమ్మలూ, ఆకులూ లేని ఒంటరి చెట్టు నీడను చేరి నిట్టూర్చింది.

'క్రింద నయితేనేం? కాస్సేపు కూలబడదామని అనిపించింది గాని ఆమె కూర్చోలేదు. ఆమెకు కళ్లు బొత్తిగా కనిపించడం లేదు. అలా అని పూర్తిగా గుడ్డితనం వచ్చేసిందని కాదు. బాగా చూపు ఆనడం లేదు. గొంతుకను బట్టి మనుషులను గుర్తు పట్టడమే. లేకపోతే మరీ దగ్గరగా వెళ్ళి పరకాయించి చూడవలసిందే. 'ఇంకెన్నాళ్లు? రాలిపోతానెప్పుడో... అనుకున్నది మాచమ్మ. కళ్ళూ, కాళ్ళూ పోయినా ఆశ్చర్యకరమైన విషయమేమిటంటే ఆమె పళ్ళు మాత్రం శుభ్రంగా రాళ్ళలాగా దిట్టంగా ఉన్నాయి. ఆకలీ తగ్గలేదు. 'ఆ మహారాజు' రెండేళ్ళ క్రితం ఒకనాడు హఠాత్తుగా కళ్ళు మూసేవరకూ నవ్వుతూ "నా పళ్ళన్నీ వూడిపోయాయి. ఏమీ నమల లేకుండా వున్నాను. నువ్వేమో యెప్పుడూ పళ్ళు కటకటలాడిస్తూ ఏదో ఒకటి నములుతూనే వుంటావు" అనేవాడు. నిజానికి తానే ఆయనకన్నా ముందు పోతే బాగుండునని ఆమె ఎన్నోసార్లు ఎంతగానో అనుకున్నది. కాని అలా జరగనేలేదు. ఆయన రెండు రోజుల్లో పోతాడనగా కూడా నవ్వుతూ "ఏమవ్! మాకు సన్మానం చేస్తార్ట...రాజధానికి పిలిపించి పూలదండలు వేసి సత్కరించి అవేవో తామ్రపత్రాలు... ఇస్తారుట. బహుశ నెలకింతని డబ్బు కూడా మంజూరు చేస్తారు. దాన్తో మని శని విరగడయిపోయింది. హాయిగా వుంటాము..." అన్నాడు. కాని అంతవరకూ దేవుడు ఆయన్ని ఉంచలేదు. ఏళ్ళ తరబడి జైళ్ళలో ఉండి, లాటీదెబ్బలు తిని, తినరాని కూళ్ళుతిని, పడరాని పాట్లు పడి, ఆస్తి అంతా తగలేసుకుని దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక సుఖపడతామని ఎంతగానో ఆశించిన ఆ మనిషి చివరి రోజులలో వారింటికీ, వీరింటికీ వెళ్ళి యాచనమీద బ్రతకవలసి వచ్చింది.

పోయిన సంవత్సరం ఆ ఉత్సవాలేవో ఎంతో ఆడంబరంగానే జరిగాయటలే. మాచమ్మకు అవధానిగారి కొడుకు పేపర్లో చదివి వినిపించాడు కూడా. స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో పాల్గొని, త్యాగాలు చేసి బాధపడిన వారిని ఢిల్లీ పిలిపించి ఘనంగా సత్కరించి పంపారుట. తామ్రపత్రాల మీద ఏదో చెక్కించి యిచ్చారుట. తన భర్త ఆనాడు ఉండి వుంటే ఎంత సంతోషించేవాడో!

"పిచ్చి మారాజు..." అనుకున్నది మాచమ్మ కళ్ళు నీళ్ళతో నిండుతూ వుండగా. భర్తను గురించి తామిద్దరూ ఉన్నప్పుడు ఆయనతో ఆమె చాలాసార్లు "నువ్వొట్టి పిచ్చిమాలోకానివి..." అని సరసమాడేది కూడా. ఆయన తర్జనితో బెదిరిస్తూ "ఏయ్ ముసలమ్మా! నన్ను పిచ్చి వాడంటావా? ఉండు నీ పని చెప్తాను..." అని వెంటబడేవాడు. "అవును, నువ్వు పిచ్చివాడివే...వొర్తి పిచ్చివాడివి..." అని రెట్టిస్తూ ఆమె తప్పించుకుని అటూ ఇటూ పరుగెత్తేది. చివరకు అలుపు వచ్చి ఇద్దరూ ఆగినప్పుడు "తప్పు? ఎవరైనా చూస్తే ఏమనుకుంటారు? ముసలివాళ్ళ సరసం చూసి నవ్వుతారు. వూరుకోండి. యింక" అనేది. ఆయన ఉప్పురిసిపోయి సగం కూలిన గోడలవంక చూసి తలవూపి "అవును సుమా! నిజమే...." అని కూలబడేవాడు. ఇక ఇద్దరూ నవ్వులకు పడేవారు.

మాచమ్మ నిట్టూర్చి కళ్ళు తుడుచుకుని మళ్ళీ నడక ప్రారంభించింది. ఇంకా చాలా దూరం నడవాలి. అన్నట్టు దోవ తప్ప లేదు కదా! కాదు. ఇదే దోవ... అయినా ఈ దోవ ఎంతకూ తరగడం లేదు. ఆకలి వేస్తున్నది. పైన మాడుస్తూ ఎండ సమస్త శక్తినీ పీల్చివేస్తూ వెచ్చని గాలి. ప్రకృతి పగబట్టి జీవరసాన్నంతటిని పీల్చి వేస్తున్నట్టున్నది.

మాచమ్మ నడుస్తూనే "ఆ పిట్ట గొంతు ఎంత తియ్యగా వుంది! దాన్ని చూడటమే పడలేదు. అసలది కనిపిస్తేగా? ఆ కళ్ళజోడు వుంటే కనిపించే వుండేది...." అనుకున్నది.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

మూడు రోజుల క్రిందట...

ఉదయం పదిగంటలవేళ... అవధానిగారి కొడుకు కళ్ళజోడు పెట్టుకుని వసారాలో ఏదో పత్రిక చదువుకుంటూ కూర్చుని వున్నాడు. అవధానిగారికి అరవై ఏళ్ళుంటాయి. కొడుకు వయసు నలభై లోపు... అప్పుడు తాను వసారాలో చివర కూర్చుని వుంది. లోపల యింకా వంట పూర్తయినట్టు లేదు. మాచమ్మ వారి యింటికి అంత దూరమూ నడుచుకుంటూపోతే ప్రేమగానే పలకరించి 'ఇప్పుడు నడిచి అంత దూరం పోలేవు... మాతోపాటు ఇంత తిని చల్లబడ్డాక పోదువుగానిలే మాచమ్మా!" అన్నాడు అవధానిగారు. మాచమ్మ ఆశించిందీ అదే! తిండికోసమె ఆమె అక్కడికి వెళ్ళింది. ఆ మాట వినగానే 'సర్లే' అని అలాగే కూర్చుండి పోయింది తిండి మీది ఆశతో! అప్పటికి ఆమె సరిగా తిండి తిని మూడురోజులయింది. ఆ క్రిందటి సాయంకాలం తిన్న రెండు సీతాఫలాలు తప్ప మళ్ళీ వేరే ఆహారమేమీ లేదు. అవి కూడా ఆ పళ్ళమ్మి సణుగుతూ, గొణుగుతూ ఎంతో బతిమాలగా అప్పుగా ఇచ్చింది. మాచమ్మ వసారా చివర కూర్చున్నదల్లా ఉన్నట్టుండి నవ్వుతూ అవధాని కొడుకుతో "ఏమయ్యా! నీకప్పుడే కళ్ళజోడెందుకూ? పట్టుమని నలభై ఏళ్ళు లేవు. అప్పుడే చత్వారం వచ్చిందా?" అని అడిగింది. అవతల కూర్చున్న అవధాని అది విని నవ్వి "ఏమనుకున్నావు మరి? ఈకాలం తీరేఅంత..." అన్నాడు. అవధాని

కొడుకు కూడా ఏమీ అనుకోలేదు. నవ్వి వూరుకున్నాడంతే. మాచమ్మ నిట్టూర్చి నెమ్మదిగా, అతని దగ్గరగా జరిగి 'నాకు బొత్తిగా చూపు పోతున్నదయ్యా' అన్నది. అవధాని కొడుకు నవ్వుతూ తన కళ్ళజోడు తీసి 'ఇదిగో ఇది పెట్టుకు చూడమ్మా!' అన్నాడు. మాచమ్మ దాన్ని వొణుకుతున్న చేతులతో అందుకుని మొహానికి తగిలించుకుంది. చూస్తే బాగానే ఉందనిపించింది. చుట్టూ గోడలూ, గోడలకు కొట్టివున్న పిడకలూ, గోడమీద నిలబడివున్న రెండు మూడు కాకులూ, దూరంగా గాలికి వూగుతున్న చిన్న వేపచెట్టు, వసారాముందు మందార చెట్టు, దానికున్న ఒకే ఒక ఎఱ్ఱని పువ్వు... అన్నీ కనిపించాయి బాగానే కనిపించాయి. ఎన్నాళ్ళకో మళ్ళీ ఈ ప్రపంచాన్ని చూస్తున్నట్టు అనుభూతి కలిగింది. "ఏవమ్మా! బాగా కనిపిస్తున్నదా?" అని అడిగాడతడు. ఆమె కళ్ళు మెరుస్తూ వుండగా తల వూపింది. పేపరు చూస్తే అక్షరాలు తప్ప అన్నీ బాగానే కనిపిస్తున్నాయి. ఇక ఆకళ్ళ జోడు తీసి అతనికి యివ్వాలనిపించలేదు. కాని అలా ఎంతోసేపు కొనసాగలేదు. లోపలి నుంచి అవధానిగారి భార్య వచ్చి "వంటయింది... లేవండి. నువ్వురా, మాచమ్మ! లోపల కూర్చుందువుగాని..." అని పిలవడంతో ఆ కళ్ళజోడు తీసి అతనికి ఇచ్చేసింది. లోపల తండ్రి కొడుకులిద్దరూ భోజనానికి కూర్చున్నారు. అత్తా కోడళ్ళు వడ్డిస్తున్నారు. మాచమ్మ పక్కనే గుమ్మంలో ఇవతల కూర్చున్నది. అంతసేపూ ఆమెకు ఒక ఆలోచన. తనకు కళ్ళజోడు కావాలి... అలాటిదే కావాలి... ఆ కళ్ళజోడు పక్కదిమ్మలు రెండూ సన్నగా వుండి కాస్త మాసినా వెండితో చేసినట్టున్నాయి.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

మాచమ్మ 'అమ్మయ్య' అనుకుంది తాను వూళ్ళోకి వచ్చేసింది. అక్కడొక యిల్లూ... అక్కడొక యిల్లూ... మొత్తం వూరంతా కలిపితే పాతిక యిళ్ళుంటాయి. ఒకటే మంచినీళ్ళ బావి....వూరవతల ఉన్న ఎఱ్ఱమట్టి మైదానాన్ని 'చెరువు' అంటూ ఉంటారు. అందులో ఎప్పుడూ నీళ్ళుండవు. ఇతర ప్రపంచమంతా మునిగిపోయే వర్షం కురిస్తే అప్పుడీ చెరువు నిండుతుందేమో! పాతబడిన ఇళ్ళు... పాత గోడలు... వీధిలో రెండేళ్ళ క్రితం చచ్చిపోయిన అహ్మద్‌గాడి గుఱ్ఱం, కృశించిపోయి ఎముకలపోగై వొంటిమీద వాలే ఈగలను తోలుకునేపాటి శక్తి కూడా లేక నీరసంగా పడుకుని వుంది.

మాచమ్మ నడుస్తున్నదల్లా ఆగిపోయింది. ఎదుటగా పళ్ళమ్మి నెత్తిన బుట్టతో నిలబడివుండి "ఏం తల్లీ! 'రేపిస్తాను చూసుకో!' అని పళ్ళు తీసుకున్నావు. డబ్బులేవీ?" అని అడుగుతున్నది.

మాచమ్మ "నువ్వా? ఎవరో అనుకొన్నాను. ఇస్తాన్లే డబ్బులు..." అన్నది.

"ఆ! ఇస్తావిస్తావు. ఎప్పుడిస్తావు? 'రేపు' అని ఆ గోడమీదరాసుకోమంటావా?" అని సణుగుతూ వెళ్ళిపోయింది పళ్ళమ్మి.

మాచమ్మ 'అమ్మయ్య' అనుకుని గండం గడిచినట్టు నిట్టూర్చి ముందుకు సాగింది.

అవధానిగారి ఇల్లు... వసారాలో ఎవరూ కనబడటంలేదు. మళ్ళీ యింతలో వచ్చానని చులకన చెయ్యరుకదా? ఏమీ చెయ్యరు. అవధాని భార్యా కొడుకూ ఎంతో మంచివాళ్ళు. ఆ మాటకొస్తే అవధాని కోడలు మాత్రం ఎంత మంచిది! రత్నంలాంటి మనిషి...మాచమ్మ మొగుడు బ్రతికుండగా అవధానీ ఆయనా ఎంతో కలుపుగోలుగా,

స్నేహంగా ఉండేవారు. నిజమే మరి! ఇద్దరూ కలసి ఆ రోజుల్లో జైళ్ళకు వెళ్ళి ఆస్తులు పాడుచేసుకున్నవాళ్ళేగా! అయినా అవధానికి ప్రచారం మీద మోజు లేదు. అతని పేరు ఎవరికీ తెలియదు. దేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం త్యాగాలు చేశానని చెప్పి సన్మానాలూ, బిరుదులూ, తామ్రప్రతాలూ అందుకున్న వాళ్ళలో ఆయన లేడు. ఆయన పేరు ఎప్పుడూ పైకిరాలేదు.

మాచమ్మ వీధి గుమ్మం దాటి లోపలికి వచ్చింది. ఇంట్లో ఎవరూ ఉన్నట్టు లేదు. మాచమ్మ మెట్లెక్కి వసారాలోకి వచ్చి తలుపు తట్టింది. అవధానిగారి మనుమరాలు…పది హేనేళ్ళపిల్ల లోపలినుంచి "ఎవరది? వొస్తున్నా…" అనడం వినిపించింది. మరుక్షణంలో తలుపు తెరుచుకుంది. ఆ అమ్మాయి "నువ్వా రా…" అన్నది మాచమ్మను చూసి.

ఆమె లోపలికి వచ్చి "ఏం అమ్మడూ! ఇంట్లో ఎవరూ లేరా? అమ్మా! నాయనమ్మా వాళ్ళు ఏరీ?" అని అడిగింది కూర్చుంటూ.

ఆ అమ్మాయి దిగులుగా "అందరూ పొద్దున్నే బస్సులో పట్నం పోయారు. మా నాన్నకు నిన్న రాత్రి పెద్ద జబ్బు చేసింది. ఆస్పత్రికి తీసుకుపోయారు…" అన్నది. ఈమాటలు చెప్పేటప్పుడు. ఆ అమ్మాయి కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి.

మాచమ్మ గుండె దడదడ లాడింది. "ఏమిటే… ఏమయింది? సరిగా చెప్పు…" అన్నది.

"ఏముందీ! నిన్న రాత్రి మామూలుగా భోజనంచేసి ఆరుబయట పడుకున్నాడు. కాస్సేపు నిద్రపోయాడు కూడా. అర్ధరాత్రి వేళ పెద్దగా అరుచుకుంటూ లేచాడు. గుండె పట్టుకుని "నొప్పి నొప్పి…" అని మెలికలు తిరిగిపోయాడు. ఆచారిగారొచ్చి చూసి ఏదో మందిచ్చాడుగాని ఏమి తగ్గలేదు. గుండెజబ్బుట. పట్నం పెద్దాసుపత్రికి తీసుకుపోయారు…" అన్నదా అమ్మాయి.

"అయ్యయ్యో! ఎంతపని జరిగిందే మాతల్లీ!" అన్నది మాచమ్మ. ఆమె గుండె దడ తగ్గలేదు. గొంతు పట్టుకున్నట్టయింది.

గుండె జబ్బు! అంటే ఏమిటో! గోడగడియారంలాగా టక్కు టక్కున కొట్టుకుంటూ వుండే గుండె ఉన్నట్టుండి ఆగిపోవడమేనా? ఎందుకలా అవుతుంది? అంతే…మరి….పక్షి ఎగిరిపోయే వేళకు ఏదో నెపం కావాలి. మోకాలి లోతు నీళ్ళలో మునిగి చచ్చిపోయిన వాళ్ళున్నారు. తేలు కుట్టి ప్రాణాలు విడిచిన వాళ్ళున్నారు. చిన్న దెబ్బకే నేలకూలిన వాళ్ళున్నారు… తిన్న ఆహారం విషమై పోయిన వాళ్ళున్నారు. ఏమీ లేకుండానే పోయిన వాళ్ళున్నారు. ఈ గుండె జబ్బులనేవి తమ చిన్నతనంలో ఎరగరు. ఇప్పుడందరికి అవే…

మాచమ్మ అలాగే కూర్చుండిపోయింది. మాటి మాటికీ 'అయ్యయ్యో! ఎంతపని జరిగిపోయింది!' అని నొచ్చుకుంటూ కూర్చుండిపోయింది. ఆ అమ్మాయి లోపలికి వెళ్ళి పని చూసుకుంటున్నది.

మాచమ్మ పక్కనే ఉన్న పుస్తకం చేతిలోకి తీసుకుని కళ్ళకు దగ్గరగా ఉంచుకుని చూసింది. అది పాత పెద్దబాలశిక్ష. కొన్ని కాయితాలు చిరిగిపోయాయి. పై కాయితాలు కూడా మూలల కుక్క చెవులుపడి చిరిగిపోయేందుకు సిద్ధంగా ఉన్నాయి. మాచమ్మ

చిన్నప్పుడు పెద్దబాలశిక్ష చదువుకున్నది. ఆమె బలహీనమైన వ్రేళ్ళతో పేజీలు తిప్పుతూ కూర్చుని అంతలో ఉన్నట్టుండి, లేచి లోపలికి వెళ్ళి "అమ్మాయ్! నేను పెద్దబాలశిక్ష చదువుతూ కూర్చుంటాను" అన్నది.

'అలాగే' అన్నదా అమ్మాయి.

"కళ్ళు బొత్తిగా కనబడటం లేదే..." అన్నది మాచమ్మ మళ్ళీ.

ఆ అమ్మాయి నవ్వుతూ "పోని చదవడం మానేసి ఇక్కడ కూర్చుని కబుర్లు చెప్పరాదూ?" అన్నది.

మాచమ్మ ఒక్క క్షణం ఊరుకుని "మీనాన్న కళ్ళజోడెక్కడ పెట్టావ్? ఒక్కసారి యివ్వు. అది పెట్టుకుంటే బాగా కనిపిస్తుంది నాకు" అన్నది.

ఆ అమ్మాయి లేచి చేతులు కొంగుకు తుడుచుకుంటూ "బల్ల మీదే ఉంటుంది. అక్కడే పెట్టాడు రాత్రి పడుకోబోయేముందు. ఉండు తెచ్చి యిస్తాను" అంటూ ఇవతలికి వచ్చి బల్లమీది కళ్ళజోడు అందుకుని మాచమ్మ చేతి కిచ్చింది.

మాచమ్మ దాన్ని భద్రంగా అందుకుని మొహానికి తగిలించుకుని పుస్తకం చదువుతూ కూర్చుంది. చైత్రము, వైశాఖము...వగైరా. ఈ పన్నెండున్నూ తెలుగు మాసముల పేర్లు... షట్చక్రవర్తులు... పంచమహా పాతకములు... సప్త ద్వీపములు... అబ్బో! తానిదంతా ఎప్పుడు చదివింది? ఎన్నేళ్ళ క్రిందటి మాట! అప్పుడు జీవితమంతా పచ్చపచ్చగా హాయిగా వుండేది. ఎన్ని పండుగలు? ఎన్ని శ్రావణ మాసాలు! ఎన్ని వర్షాలు? ఎన్ని ఎండలు? ఆ పూలరంగులన్నీ ఏమైపోయాయి? అసలా పూలన్నీ ఏమై పోయాయి?

మాచమ్మ అంతలో ఆవులించింది. బయట ఎండ నిప్పులు చెరుగుతున్నది. కాకి ఒకటి వోపిక లేక కావు కావుమని మొర పెట్టుకుంటూ నీరసంగా ఎగిరి పోతున్నది. మాచమ్మ మళ్ళీ ఆవులించింది. లోపల ఆకలి.

అంతలో ఆ అమ్మాయి లోపలి నుంచి వచ్చింది....వస్తూనే మాచమ్మతో "పదకొండు గంటలు దాటింది. వీళ్ళింకా రాలేదు మరి..." అన్నది.

"నువ్వు వెళ్ళి కాస్త ఎంగిలిపడు తల్లీ! వస్తార్లే. దగ్గరా, దాపా? పది మైళ్ళు పోయి రావొద్దూ? అక్కడ ఏం చెప్పారో ఏమో?" అన్నది మాచమ్మ తాను కూడా లేవబోతూ.

"నువ్వూరా అయితే, ఇద్దరం తిందాం..." అన్నదా అమ్మాయి.

"మా అమ్మే... మా తల్లే... పద..." అన్నది మాచమ్మ.

లోపల మాచమ్మకు విస్తరివేసి ఆ అమ్మాయి కంచం పెట్టుకుని వడ్డనకు ఉపక్రమిస్తూ, "ఇవ్వాళ ఏమిటో అంతా పిచ్చిగా వుంది. ఏమీ తోచడం లేదు. అందుకే ఏమీ చెయ్యలేదు. అన్నం వండి వూరుకున్నాను. పచ్చళ్ళున్నాయిలే..." అన్నది.

"పోన్లే అమ్మ! ఇంత దిగులుతో ఎవరేం చెయ్యగలరు? ఏం చేసుకున్నా పూట గడిచిపోతుంది. అయినా వీళ్ళు త్వరగావస్తే బాగుండిపోను. ఈ ఆందోళన కష్టమే మరి..." అన్నది మాచమ్మ.

ఆ అమ్మాయి అన్నం కలుపుకుంటూ "ఆ కళ్ళజోడు పెట్టుకుంటే బాగా కనిపిస్తున్నదా?" అని అడిగింది.

మాచమ్మ "అయ్యో తల్లీ! ఎంతో బాగుందే...చక్కగా కనిపిస్తున్నాయన్నీ...నేనే ఉంచుకుంటే బాగుణ్ణనిపిస్తున్నది" అన్నది.

ఆ అమ్మాయి నవ్వి "పోనీ తీసేసుకో... మా నాన్న మళ్ళీ వేరే మరోటి కొనుక్కుంటాడులే... ఇది పాతబడిపోయింది కూడా... కావలిస్తే నేను చెప్తాలే ఆయనకు..." అన్నది.

మాచమ్మ మొహం విప్పారింది. కళ్ళు మెరిశాయి.

భోజనాలు ముగించి చేతులు కడుక్కుని వంట యిల్లు బాగుచేసి ముందు గదిలోకి రాగానే మాచమ్మకు నిద్ర ముంచుకు వచ్చింది. వొట్టి నేలమీద గుమ్మం తలగడగా నడుంవాల్చి చల్లగా వుందమ్మా అంటూనే కళ్ళు మూసుకున్నది.

ముందు మూసిన కళ్ళముందు తెరలు దిగినట్టయింది. మనస్సు రెక్కలు కట్టుకుని ఏవో అజ్ఞాత లోకాలలోకి ఎగిరి పోయినట్టయింది.అంతటా చీకటి. అయితే అందులో ధగధగలాడుతున్న బంగారు సింహాసనం మీద చేతులు చాపిన నిద్రా దేవత. మాచమ్మకు గాఢంగా నిద్రపట్టింది.

ఆమెకు హఠాత్తుగా మెలకువ వచ్చింది. లేచి చూసి కొయ్యబారి పోయింది.

అవధాని భార్య, కోడలూ లోపలికి వస్తున్నారు. బండిలో నుంచి యిద్దరు ముగ్గురు శవాన్ని దింపుతున్నారు. అవధానిగారు ఏడుస్తున్నారుగాని పైకి వినపడటం లేదు. ఆడవాళ్ళిద్దరూ అంతవరకూ దుఃఖం ఎలా బిగపట్టుకున్నారో అనూహ్యం. వాకిటి ముందుకు రాగానే ఒక్కసారి కట్టలు త్రెంచుకున్నట్టయి నేల మీద పడి దొర్లుతూ ఏడవసాగారు. చుట్టు పక్కలవాళ్ళు చేరారు. అందరి ముఖాలలోనూ దిగ్భ్రాంతి... అపనమ్మకం. మాచమ్మ నిలువెల్లా వొణికిపోతూ లేచి వారి దగ్గరికి వెళ్ళి "నా తల్లీ, ఏమిటే... ఎందుకే, ఎందుకింత అన్యాయం జరిగిపోయిందే... వూరుకోండి... లేచి లోపలికి రండి..." అంటూ ఏమిటేమిటో మాట్లాడింది. కాని చెట్టంత కొడుకును పోగొట్టుకున్న ఆ తల్లి దుఃఖం ఆపడం తరమా? బంగారంలాంటి భర్తను పోగొట్టుకున్న ఆ యిల్లాలి దుఃఖం ఆపడం తరమా?

వారూ, వీరూ చేరి కట్టెను వసారాలో పడుకోబెట్టారు. అతడింకా నవ్వుతూనే ఉన్నట్టున్నాడు. గుండెల వరకూ గుడ్డ కప్పారు. తలక్రింద చిన్న దీపం పెట్టారు. కాళ్ళ బొటనవ్రేళ్ళు రెండూ కలిపి దారంతో కట్టారు. ఇక రెండు మూడు గంటల సేపు వచ్చేవారూ, పోయేవారూ... ఏడుపులు, పెడబొబ్బలు... వూరంతా ఇంటి ముందుకు చేరినట్టయింది.

మరో పక్కన ఏర్పాట్లన్నీ జరిగిపోతున్నాయి. ఆ మనిషి మనం ఎంతగా ప్రేమించే వాడయినా సర్వస్వం అయినా మరేమయినా సరే శవాన్ని ఇంట్లో పెట్టుకుని ఎల్లకాలం ఉండలేము కదా! దాన్ని బండెడు కట్టెలపాలుచేసి రాక తప్పదు.

ఎవరో అయిదు గంటలవేళ లేచి "ప్రొద్దుకూకుతున్నది....కానివ్వండి...అవధానీ! కానివ్వు....ఇక అలా కూర్చోకు....లేవండి...మింగేసేయ్ అంతా...కావలసిన పన్లు చూడు" అన్నారు.

ఆ తర్వాత అన్నీ వరసగా జరిగిపోయాయి. శవాన్ని స్నానం మాడించి, ఏడుకట్ల సవారిమీద వేసుకొని తీసుకుపోయారు. మరీ పాడెలేచేవేళకు ఆ ఆడకూతుళ్ళను పట్టశక్యం కాకపోయింది. మాచమ్మ కళ్ళలో నీళ్ళన్నీ ఇంకిపోయాయి. అలాగే వొణుకుతున్న గొంతుకతో వాళ్ళను వోదారుస్తూ ఉండిపోయింది.

కాస్సేపటిలో ఇల్లంతా బావురుమంటున్నది. ఇంకా ఏడుపులూ, వెక్కిళ్ళూ వినబడుతూనే ఉన్నాయి. కాకులు కొన్ని అనవసరంగా ప్రహరీ గోడ మీద సమావేశమై గొడవ చేస్తున్నాయి.

మాచమ్మ బయలుదేరింది. "వొస్తాను తల్లీ! రేపు మళ్ళీ వస్తానులే... ఇంక ఊరుకో... పోయినవాళ్ళు తిరిగి వచ్చేది లేదు కదా? వూరుకో... దేవుడు చూడలేక పోయాడు..." అన్నది.

అవధాని భార్య తలవూపి ఊరుకుంది. కోడలు తల ఎత్తి ఒకసారి మాచమ్మ ముఖంలోకి చూసి మళ్ళీ తల దించుకుంది.

మాచమ్మ వీధిలోకి వచ్చి నడవటం ప్రారంభించింది. సాయంకాలపు ఎండ... పక్షులు పగలల్లా అలసిపోయి గూళ్ళకు చేరుకుంటున్నాయి.

ఆమె త్వరత్వరగా నడవసాగింది. చీకటిపడే లోపుగా గూటికి చేరుకోకపోతే కష్టం... అలా నడుస్తూ ఉండగానే వున్నట్టుండి మాచమ్మ శరీరం భయంతో ఒక్కసారి జలదరించింది. ఆమె అంతలో నవ్వుకుని "నాకు ఇంతలో రాదు చావు... దానికీభయమే నేనంటే..." అనుకున్నది.

కాలిబాట ప్రక్కన నాగజెముడు పొదలో మళ్ళీ పొద్దుటి పక్షికూత వినిపించింది. మాచమ్మ ఆగి చూసింది. అది యిప్పుడు బాగానే కనిపించింది. కాని నల్లగా ఎంతో అసహ్యంగా వుంది. చీకటిని ముద్ద చేసినట్టున్నది.

ఆమె చెయ్యి అంతలో కళ్ళజోడు మీదికి పోయింది. "అరె! ఇంతసేపూ ఇది గుర్తుకేలేదు. మరిచిపోయాను. వాళ్ళేమనుకుంటారో ఏమో! ఎంత పొరపాటు జరిగిపోయింది." అనుకున్నది. మళ్ళీ వేగంగా నడుస్తూ అంతలోనే"పోన్లే. అంత దుఃఖంలో వాళ్ళకిదే పట్టిందా? అంతగా అయితే రేపెప్పుడయినా మళ్ళీ వెళ్ళినప్పుడు అవధానితో ఒక మాట చెప్తే సరిపోతుంది... నువ్వే ఉంచేసుకోవమ్మా! అంటాడు..." అనికూడా అనుకున్నది.

ఉప్పురిసిన గోడల సందు మలుపు తిరుగుతూ ఉండగా సందెచీకటిలో ఇద్దరు పిల్లలు ఒకరినొకరు తరుముకుంటూ వచ్చి మాచమ్మను ఢీ కొన్నారు. ఆమె కంగారులో భయంతో అటూ యిటూ పరుగెత్తి వీధి పక్కన పడిపోయింది.

"గాడిదల్లారా! బుద్ధిలేని వెధవల్లారా" అని తిడుతూ వుంటే వాళ్ళిద్దరూ వచ్చి ఆమె చేతికర్ర అందించి చెరొక రెక్కా పట్టుకుని లేవదీసి "పొరపాటయింది పెద్దమ్మా" అన్నారు.

ఆమె వాళ్ళను ఇంకా తిడుతూనే కింద పడిన కళ్ళజోడు కోసం వెదికింది. అది ఎక్కడా కనబడలేదు.

ఆ పిల్లలు "ఏమిటి పెద్దమ్మా, వెతుకుతున్నావు" అని అడిగారు.

మాచమ్మ ముందు కోపంతో 'నాబొంద' అన్నదేగాని తర్వాత 'కళ్ళజోడు ఎక్కడో పడిపోయింది...' అన్నది.

వారిద్దరూ వెదికారు. ఒకడు దాన్ని పక్కన ఉన్న గుట్ట పైనుండి తీసుకొచ్చి భయం భయంగా, 'ఇదిగో! అని ఆమె చేతికి అందించాడు. మాచమ్మ ఆత్రంగా దాన్ని అందుకుంది. కాని ఏం లాభం? ఎప్పుడో కట్టబోయే యింటి కోసం రాళ్లు మాత్రం తోలించుకున్న ఆచారిగారి పుణ్యమా అని అద్దాలు రెండూ పగిలిపోయాయి. వొట్టి ఫ్రేము మాత్రం మిగిలింది ఆమె చేతిలో.

ఆమె ఇక వారిని తిట్టలేదు. నెమ్మదిగా మసక చీకట్లో తడుముకుంటూ గుమ్మం దాటి లోపలికి వెళ్ళి చిన్న బుడ్డి వెలిగించింది. కాస్సేపు ఒక పక్కన కూర్చున్నది.

ఆ తర్వాత చిమ్మచీకటి వ్యాపించింది. అంతటా నల్లని మబ్బును భూమ్మీద పరిచినట్టు, అజ్ఞానం కమ్ముకున్నట్టు...

మాచమ్మ లేచి వెళ్ళి కాసిని మంచినీళ్ళు తాగి వచ్చి కొంగు పరుచుకుని పడుకుండిపోయింది. ఆమె చేతిలో కళ్ళజోడు ఫ్రేమున్నది. మనసులో కాస్సేపు ఏదో తెలియని భయం... అలజడి... తర్వాత మళ్ళీ ప్రశాంతత... నిద్ర... మధ్యలో మాత్రం ఒక చిన్న కల... అందులో కాకులు గుంపులు, గుంపులుగా కనిపించాయి.

◆ ◆ ◆